

Voor Mitchells regie van *Alles Weitere kennen Sie aus dem Kino*, te zien tijdens Brandstichter, maakte de Britse toneelschrijver Martin Crimp een nieuwe bewerking van Euripides' klassieke tragedie *Fenicische Vrouwen*. De regisseur en de schrijver werkten al vaak samen en zijn aan elkaar gewaagd. "Martin Crimp en Katie Mitchell", schreef de *Süddeutsche Zeitung*, "maken een briljante nieuwe bewerking van het klassieke drama."

# MARTIN CRIMP SCHRIJFT IN RAADSELEN

door  
Lonneke Kok

— **Brandstof**  
**'Bewerken van klassiekers'**  
VR 20 MAART, 21.45 UUR  
(na afloop van *Alles Weitere Kennen Sie aus dem Kino*)

*Alles Weitere Kennen Sie aus dem Kino:*  
pag 32

— In de eerste scène van *Alles Weitere kennen Sie aus dem Kino* geven een paar meisjes elkaar raadseltjes op. "Waarom wil je, als de camera langs de groene boomtoppen van Thebe gaat aan het einde van Pier Paolo Pasolini's film *Oedipus* uit 1967, het liefst huilen?" En een moeilijker vraag: "Als twee jongens, beiden doorboord door een zwaard van koper en tin, drie uur nodig hebben voor ze doodbloeden bij een buitentemperatuur van dertig graden Celsius, wie is dan deze vrouw? Is zij (1) de moeder van Oedipus, (2) de vrouw van Oedipus, (3) de moeder van de twee jongens of (4) al het hierboven genoemde? En hoe kunnen de doden leven?"  
– "Ja, hoe kunnen de doden nu leven?"

**"Niets aan de waarheid is eenduidig, de werkelijkheid is geen rechtlijnig verhaal, onze perceptie wordt gekleurd."**

Welk meisje wat zegt, waar het precies over gaat? Het is niet helemaal duidelijk. Maar één ding staat vast: met zijn proloog voor *Alles Weitere kennen Sie aus dem Kino* confronteert de Engelse toneelschrijver Martin Crimp (1956) de kijker meteen met zijn favoriete thema's: niets aan de waarheid is eenduidig, de werkelijkheid is geen rechtlijnig verhaal, onze perceptie wordt gekleurd door wie haar op welk moment beschrijft – het leven laat zich kortom niet als een raadsel oplossen. Het groepje wereldvreemde (of wereldwijze?) meisjes in Crimps bewerking van Euripides' *Fenicische vrouwen* speelt in de voorstelling een cruciale rol. Ze treden op als een Grieks koor, maar niet zozeer om de klassieke vertelling van een hedendaags commentaar te voorzien of op te helderen, eerder om juist kolen te gooien op het vuur van de verwarring en te benadrukken hoe

weinig er van het leven te begrijpen valt. Crimp lijkt te benadrukken hoe onverklaarbaar de mens zich door de eeuwen heen heeft gedragen en nog altijd gedraagt. Macht, oorlog, strijd, wat is daar aantrekkelijk aan? En God, wat is dat voor een rare kwibus, dat hij mensen schept die er vervolgens genot uit halen zijn schepping te vernietigen?

**"Een mengeling van klassieke tragedieverzen, jongeren-slang en militair vakjargon."**

De personages, handelingen en thema's zijn naar onze huidige westerse wereld aangepast en de personages spreken in een mengeling van klassieke tragedieverzen, jongeren-slang en militair vakjargon – ook dat is iets wat we steeds bij Crimp terugzien. Dat eclectische, om niet te kiezen voor één klare stijl maar te putten uit alles wat hij kan gebruiken om zijn verhaal kracht bij te zetten, deelt Crimp met regisseur Katie Mitchell. Zowel bij Crimp als bij Mitchell gaat het niet alleen om het verhaal, maar om het vertellen zelf; geven zij hun publiek het besef mee dat waar het naar kijkt fictie is, misschien wel helemaal niet bestaat, of evengoed op een heel andere manier zou kunnen bestaan, als het door de personages anders werd verteld. Niet toevallig kruisten hun artistieke paden de laatste tien jaar geregeld, zowel voor opvoeringen van Crimps eigen stukken als voor zijn bewerkingen van iconen als Euripides en Tsjechov (meest recent *The Cherry Orchard*). "Crimp and Mitchell zijn een gevestigde 'double act'", schreef *The Independent*. "We passen als een hand in een handschoen", zegt Mitchell zelf.

Crimps eigen toneelwerk wordt veelal uitgebracht door The Royal Court Theatre, waar hij sinds 1997 writer-in-residence is, maar wordt inmiddels ook veelvuldig door andere Britse en Europese theaters gespeeld. In zijn eigen stukken gaat Crimp allereerst uit van gewone, alledaagse situaties. Maar vervolgens



is er weinig alledaags aan hoe hij die situaties op het toneel laat ontsporen. Zoals in zijn beroemdste stuk, *Attempts on Her Life* (*Haar leven, haar doden*) uit 1997, Crimps doorbraak in eigen land en door Mitchell later op de planken gebracht bij The National Theatre. Dat werpt de vraag op: wat is waarheid, scheppen we niet allemaal zelf ons eigen verhaal? In dit stuk proberen verschillende personages te reconstrueren wie een zekere Ann nu eigenlijk is, zonder dat we Ann zelf ooit te zien krijgen; ze bestaat alleen in de wijd uiteenlopende ideeën die anderen over haar opperen.

“Er is weinig alledaags aan hoe hij die situaties op het toneel laat ontsporen.”

In 1997 voerde Toneelgroep Amsterdam *Haar leven, haar doden* ook op. Regisseur Falk Richter verwees in zijn regie duidelijk naar de dood van prinses Diana (in hetzelfde jaar), over wie ook iedereen alles dacht te weten zonder haar ooit te hebben ontmoet. Tien jaar later bracht de Veenfabriek in regie van Paul Koek hetzelfde stuk als locatievoorstelling in de Leidse V&D – een concept dat Crimp zelf erg aansprak. Hij nodigde in 2010 de Veenfabriek uit zijn stuk *The City* in Nederland op te voeren.

Ook De Nationale Opera voerde in 2012 een opera op met een libretto van Crimp, op muziek van George Benjamin: *Written on Skin*. Een opera waarin een oude troubadourlegende over een

jaloerse echtgenoot door een koor van eigentijdse engelen vanuit een moderne controlekamer wordt beschreven en becommentarieerd - opnieuw een voorstelling waarin je steeds van de ene in de andere werkelijkheid stapt. En de regie was in handen van ... Katie Mitchell!

Martin Crimp kreeg voor *Alles Weitere* de prijs voor beste buitenlandse toneelstuk van het Duitse theatertijdschrift Theater Heute.



Alles Weitere kennen Sie aus dem Kino - foto Stephen Cummiskey